

НІМЕЦЬКИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Резюме. У статті автор розглядає сучасний стан вищої освіти вихователів дошкільних закладів у Німеччині. Дослідник розкриває особливості та зміст партнерських програм підготовки міжнародних магістрів дошкільної педагогіки.

Ключові слова: магістр, дошкільна педагогіка, проект, навчальна програма, міжнародний магістр дошкільної педагогіки.

Резюме. В статье автор рассматривает современное состояние высшего образования воспитателей дошкольных учреждений в Германии. Исследователь раскрывает особенности и содержание партнерских программ подготовки международных магистров дошкольной педагогики.

Ключевые слова: магистр, дошкольная педагогика, проект, учебная программа, международный магистр дошкольной педагогики.

Summary. In the article author examines the modern state of higher education tutors of preschool institutions in Germany. Researcher reveals features and content partnership programs for international Masters of preschool pedagogy.

Key words. Masters, pre-school pedagogy, project, training program, an international masters of pre-school pedagogy.

Постановка проблеми. Модернізація системи університетської освіти є пріоритетним напрямком державної політики більшості європейських країн. Стратегічний курс України на інтеграцію в світовий і європейський культурно-освітній простір актуалізує дослідження у галузі порівняльної педагогіки стосовно якісної професійної підготовки фахівців дошкільної освіти. Мова йде про необхідність розробки такої моделі професійної освіти з цього напрямку, яка б відповідала потребам часу та забезпечувала інноваційний розвиток вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг. [1; С. 51] Особливо цінним для порівняльно-педагогічного вивчення є досвід Німеччини.

Аналіз актуальних досліджень. Особливості модернізації системи вищої педагогічної освіти провідних країн Європи знайшли відбиття у працях таких вітчизняних вчених, як Н. Абашкіна, Н. Авшенюк, Н. Бідюк, В. Кремень, М. Лещенко, О. Матвієнко, Н. Ничкало, Н. Постригач, О. Огієнко, Л. Пуховська та ін. Проте особливості функціонування магістерської підготовки вихователів у Федеративній Республіці Німеччина не стали об'єктом дослідження науковців.

Питанням реформування системи професійної підготовки вихователів, що зумовлено провідними тенденціями розвитку європейської педагогічної реальності, присвячені праці німецьких вчених Г. Ернінга (G. Erning), А. Метцінгера (A. Metzinger), В. Нагеля (B. Nagel), Д. Йомена (D. Jochen), М. Урбана (M. Urban) і є актуальними для науковців України.

Метою даної статті є на основі автентичної джерельної бази розкрити особливості магістерської підготовки педагогів дошкільної освіти у Федеративній Республіці Німеччина. Враховуючи те, що питання підготовки висококваліфікованих кадрів для навчання і виховання дітей дошкільного віку є наразі одним з найважливіших у Європі та усвідомлюючи практичну значущість застосування в Україні досвіду Німеччини у підготовці магістрів дошкільної

освіти нами поставлено такі завдання : розкрити особливості функціонування та зміст міжнародних навчальних програм магістерської підготовки вихователів, що діють в університетах Німеччини.

Виклад основного матеріалу. Приєднавшись до Болонського процесу система вищої освіти ФРН ввела двоциклове навчання (ступенева освіта), запровадила кредитну систему, сформувала системи контролю якості освіти, розширила мобільність студентів і викладачів, забезпечила працевлаштування випускників [4, С. 5]. З 2004 року здобути освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр дошкільної педагогіки» стало можливим більше ніж у 12 університетах Німеччини, наразі ж в країні діє більше п'ятидесяти таких програм у системі вищої освіти ФРН. [7].

Що стосується магістерських програм, то вони представлені не так широко і пропонуються студентам у таких вищих навчальних закладах ФРН: Вища професійна школа Аліс Саломон м. Берлін (*Alice-Salomon-Fachhochschule Berlin*); Університет м. Бремен (*Universität Bremen*); Університет імені Мартіна Лютера м. Галле – Віттемберг з інтернаціональними партнерськими університетами (*Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg mit internationalen Partneruniversitäten*); Університет м. Аугсбург (*Universität Augsburg*); Технічний університет м. Дрезден (*TU Dresden*); Університет м. Кельн (*Universität zu Köln*); Педагогічний інститут м. Гейдельберг (*Pädagogische Hochschule Heidelberg*); Педагогічний інститут м. Гейдельберг і Педагогічний Вища професійна школа м. Фрайбург (*Pädagogische Hochschule Heidelberg mit Pädagogische Hochschule Freiburg*); Міжнародна академія інноваційної педагогіки, психології і економіки Вільного університету м. Берлін (*Internationale Akademie für innovative Pädagogik, Psychologie und Ökonomie gGmbH an der Freien Universität Berlin*).

Зазначимо, що кожен з університетів намагається якомога більше допомогти студентам та абітурієнтам, з цією метою створені власні Інтернет-сторінки університетів, які не лише розкривають особливості функціонування закладу, а й детально ознайомлюють з напрямками підготовки; основними вимогами до вступу; подають детально модульні книги (навчальні програми) з описом модулів та знайомлять з викладацьким складом запропонованих курсів, тематичних напрямів; на сайті здійснюється зворотній зв'язок у формі експрес-запитань та відповідей на них.

Ознайомившись у усіма діючими програмами підготовки магістрів дошкільної педагогіки, варто, на нашу думку, зазначити, що напрямки навчання майбутніх магістрів дошкільної педагогіки є такі:

- Практичні дослідження в соціальній роботі і педагогіці
- Навчання дітей дошкільного віку
- Навчання і виховання дітей дошкільного віку (EMEC: European Masters in Early Childhood Education and Care)
- Елементарна педагогіка
- Дошкільна педагогіка
- Педагогіка раннього дитинства і сімейна педагогіка
- Дошкільне і початкове навчання
- Виховання безпритульних дітей

- **Дитинознавство і захист прав дитини (European Master in Childhood Studies and Children's Rights)**

Навчання майбутніх магістрів дошкільної педагогіки відбувається найчастіше на стаціонарі, проте деякі університети пропонують форму заочно-го навчання. Популярними серед студентів є відвідування деяких модулів у форматі Он-лайн-навчання з частковими стаціонарними фазами і практикою. Кожен з університетів надає від 25 до 70 навчальних місць.

На сьогодні, в рамках інтернаціоналізації вищої освіти, у країнах Європи існує велика кількість регіональних навчальних програм, які створені партнерськими університетами. Нова європейська перспектива вбачається у співпраці університетів з заходу та сходу Європи, обмін студентів та викладацьким персоналом. Отож розкриємо детальніше особливості двох таких міжнародних магістерських програм у галузі дошкільної педагогіки, що успішно діють в університетах Федеративної Республіки Німеччина: Навчальна програма підготовки Європейського магістра дошкільного навчання і виховання (*European Masters in Early Childhood Education & Care (EMEC)*) та Навчальна програма підготовки Європейського магістра дитинознавства і захисту прав дітей (*European Master in Childhood Studies and Children's Rights*).

У 2005 році у рамках програми Європейського Союзу «SOKRATES/ERASMUS» шість європейських вищих навчальних закладів створили спільну програму підготовки магістрів дошкільної педагогіки. Партнерами проекту цієї програми є університети Німеччини (*Martin Luther Universität, Halle-Wittenberg*), Ірландії (*Dublin Institute of Technology*) Мальти (*University of Malta*), Шотландії (*University of Strathclyde, Glasgow*), Норвегії (*Oslo University College*) та Швеції (*Göteborg University*) [10, С. 299]

«Європейський магістр дошкільного навчання і виховання» (*European Masters in Early Childhood Education & Care (EMEC)*) – це програма підготовки магістрів, що розрахована на два роки навчання (120 ECTS кредитів) і базується на різних методиках дистанційного навчання та декількох стаціонарних семінарів, робоча мова яких є англійська мова. [4]

Ця програма підготовки європейських магістрів дошкільного навчання і виховання забезпечує динамічні умови навчання для учасників шляхом залучення їх до спільної діяльності, у процесі якої на кожного магістранта покладена відповідальність за його особистий та професійний розвиток. [5]

Підготовка Європейського магістра дошкільного навчання і виховання (EMEC) в університеті імені Мартіна Лютера м. Галле-Віттенберг (*Martin Luther Universität, Halle-Wittenberg*) зосереджена на п'яти ключових питаннях, що визначають сучасні та майбутні вимоги до європейських фахівців з навчання і виховання дітей дошкільного віку:

- культурна спадщина як приклад та визнання європейської спадщини у системі дошкільного навчання і виховання;
- інвестування та потреба взаємодії загальних цілей політики та підвищення різноманітності сімейних структур, необхідність укріплення громадянських прав дітей;
- забезпечення розвитку та скорочення розриву між якістю та недостатнім розвитком вищої освіти та наукових досліджень у європейських країнах;

- соціокультурні трансформації щодо підвищення вимог до навчання і виховання дітей пов'язані з соціально-економічними та соціально-культурними змінами, що відбуваються не тільки в закладах освіти, а й у навчанні дітей за допомогою різних формальних і неформальних методів навчання;

- різноманітність та рівність у критичному розумінні культурної та індивідуальної різноманітності з політичної та професійної точки зору. [3, С. 5]

Програма «Європейського магістра дитинознавства і захисту прав дитини» (*European Master in Childhood Studies and Children's Rights*) створена з метою підготовки фахівців, які будуть захищати права дитини на рівні держави та ЄС. Оскільки зарубіжні дослідження свідчать, що лобізм питання захисту прав дітей на рівні ЄС недостатній. [2, С.10] Саме тому виходячи з перспективи дитячого права магістерська програма наголошує на важливості ведення європейської політики захисту прав людини, соціальної інклюзії та інтеграції.

Навчальна програма Європейський магістр дитинознавства і захисту прав дітей розроблена шістьма партнерськими університетами в Західній і Східній Європі у 2007 році. Її партнерами є : • Міжнародна академія інноваційної педагогіки, психології і економіки Вільного університету м. Берлін (*Internationale Akademie für innovative Pädagogik, Psychologie und Ökonomie gGmbH an der Freien Universität Berlin (INA)*); • Інститут глобального вчення і міжнародних досліджень (*Institut für Globales Lernen und Internationale Studien (IGLIS)*); • Інститут освіти Лондонського університету, Великої Британії (*Institute of Education at the University of London, UK*); • Університет Мадриду, Іспанія (*Universidad Complutense Madrid, España*); • Інститут міжнародних еволюційних досліджень Амстердамського університету, Нідерланди (*Universiteit van Amsterdam (UVA), Nederlande*); • Факультет педагогіки і Дитячий культурний центр Стокгольмського університету, Швеція (*Stockholms Universitet, Schweden*). З 2008 року до проекту приєдналися Університет м. Клуж-Напока, Румунія (*Universitatea Babeş-Bolyai (UBB), Cluj-Napoca, Rumänien*), Державний університет м. Белград, Сербія, (*Law Faculty, Union Univerzitet, Belgrade, Serbia*) Університет м. Новом-саду, Сербія (*Univerzitet Novom Sadu, Serbia*), Державний університет Молдови (*State University Moldova, Chisinau, Moldova*) [6]

Навчальна програма пропонується для галузевих напрямків: інтеркультурна педагогіка, соціологія, економіка, політологія, міжнародні еволюційні дослідження, суспільні науки, психологія, культура дитинства, філософія, антропологія, мовознавство, право, що вказує на міжгалузевість та інноваційність, оскільки права дитини не винеслися на освітній рівень.

У Вільному університеті м. Берлін (Німеччина) Навчальну програму Європейського магістра дитинознавства і захисту прав дітей вперше було запропоновано на зимовому семестрі 2007-2008 року. Програма триває три семестри (90 ECTS кредитів) і є спільною міжгалузєвою навчальною програмою європейських університетів. Для навчання пропонується дві альтернативи : – навчання починається одному університеті і продовжується після першого семестру в іншому партнерському університеті,4 або ж – навчання починається в одному університеті а закінчується проходженням модуля в іншому університеті. Окремі модулі проводяться у віртуальному режимі E-Learning. [8, С.12]

Успішне закінчення магістерської програми веде до отримання подвійного диплому обох університетів.

Зауважимо, що обмін магістрантами обох навчальних програм відбувається між університетами в рамках програми Сократес-Еразмус, що пояснює обмежену кількість місць. Основними передумовами допуску для навчання у Вільному університеті м. Берлін та в університеті імені Мартіна Лютера м. Галле-Віттенберг є : Особисте зацікавлення кандидата; наявність диплому бакалавра «Дошкільного навчання і виховання»; вільне володіння англійською мовою; мінімум рік професійного досвіду в сфері допомоги дітям, боротьбі з безпритульністю, освіти, соціальне забезпечення, здоров'я, права; попередня згода студента на участь в обов'язкових інтенсивних семінарах; вміння працювати з інтерактивними технологіями. [8, С.26]

Передумови допуску варіюються в партнерських університетах. Оскільки більша кількість занять проводиться англійською мовою, кандидати, англійська мова яких не є рідною мають надати Сертифікат підтвердження знання англійської мови, рівня B2. Для навчання ж у Вільному університеті м. Берлін магістрантам слід надати Сертифікат-підтвердження про знання німецької мови, рівня B2, оскільки деякі курси викладаються німецькою мовою.

Навчання за Програмою підготовки «Європейський магістр дошкільного навчання і виховання» (European Masters in Early Childhood Education & Care) та Програмою «Європейського магістра дитинознавства і захисту прав дитини» (European Master in Childhood Studies and Children's Rights) завершується написанням магістерської роботи. Метою написання наукової роботи є об'єднання та розширення розуміння набутих знань та компетенцій при розкритті обраної тематики дослідження. У Вільному університеті м. Берлін магістерську роботу дозволяється виконувати англійською, німецькою або іспанською мовою. [4; 9]

Отримання диплому охарактеризованих програм дає випускникам можливість працювати в організаціях захисту прав людини і дитини, дитячих організаціях з надання допомоги, національних і міжнародних спілках; міжнародних організаціях ЄС, ЮНЕСКО, Надзвичайному фонді допомоги дітям при ООН, в міграційних службах, міністерствах, в органах влади, науководслідних інститутах, центрах. [9]

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, зазначимо:

- Навчальні магістерські програми кваліфікують студентів для керівних позицій в освітній і науковій сфері. Особливими компетенціями випускників є самостійність використовувати наукові знання і методи, враховуючи їх багатогранність. Потенційними сферами діяльності є робота з дітьми і підлітками, освіта дорослих і перепідготовка, культурна навчальна діяльність, а також діяльність у дослідних установах. При цьому конкретний спектр завдань охоплює: розробку концепцій освіти; розробку освітніх засобів масової інформації; навчання і перепідготовку вихователів; інтеркультурну роботу з молоддю; керівництво закладами для освіти дорослих; роботу з персоналом в організаціях; освітній менеджмент і менеджмент якості освіти; інтеркультурну освіту дорослих; роботу з мігрантами; музейну і театральну педагогіку, тощо.

- Основними формами навчання за магістерською програмою підготовки є лекції, семінари, дослідницькі проекти і письмовий колоквиум.

- Особлива увага надається самостійній формі навчання, яке відбувається паралельно стаціонарному навчанню і відведене на поглиблене опрацювання поданої на лекціях літератури та на виконання творчих завдань.

- На лекціях подаються наукові знання, презентуються нові програми і навчальні матеріали. На семінарських заняттях опрацьовується зміст фахової літератури в підгрупах і презентується з широкою дискусією перед усією групою усно або письмово у формі курсової роботи; можливим є участь в дослідницькому проєкті. Екзаменаційний колоквиум передбачає презентацію, обговорення і оцінювання магістерської роботи.

- Навчання побудовано за модульною системою і містить обов'язкові модулі, написання магістерської роботи і колоквиум.

Таким чином, вивчення німецького досвіду підготовки магістрів дошкільної освіти в цілому є виключно важливим аспектом досліджуваної проблеми; перспективним і необхідним напрямком дослідження є порівняльний аналіз програм підготовки магістрів дошкільної освіти в європейських країнах та в Україні.

Література

1. Dittrich, Jochen: (2000). *Europakontakte in der Erzieherinnenausbildung. Bereichernde Erfahrungen mit vielen Ländern. in: Theorie und Praxis der Sozialpädagogik*; 2000; Nr. 3; S. 50-51

2. E&Wextra «Fair Childhood“// Zeitschrift der Bildungsgewerkschaft GEW.– Darmstadt, April 2011.– S.32

3. EMEC European Masters in Early Childhood Education & Care. General Framework. Malta, 2007, S. 32

4. *European Master in Childhood Studies and Children's Rights* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ewi-psy.fu-berlin.de/einrichtungen/weitere/enmcr/>

5. Mathias Urban. *Internationaler Master-Studiengang «Early Childhood Education and Care»* [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.verwaltung.uni-halle.de/DEZERN1/PRESSE/aktuellemeldungen/11urban.htm>

6. *Projekt:Der European Master in Childhood Studies and Children's Rights* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ewi-psy.fu-berlin.de/einrichtungen/weitere/enmcr/projekt/index.html>

7. Sarah Holze. *Hochschulstudium für Erzieher/innen – ein aktueller Überblick.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kindergartenpaedagogik.de/1280.html>

8. *Studienordnung für den weiterbildenden Masterstudiengang «European Master in Childhood Studies and Children's Rights“ und das weiterbildende Studium «Childhood Studies and Children's Rights“ //FU-Mitteilungen 43/2008 vom 08.08.2008 1121./Amtsblatt der Freien Universität Berlin 43/2008, 8. August 2008, – S.56*

9. *The European Network of Masters in Children's Rights* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.enmcr.net

10. Сулима О.В. Програма підготовки європейського магістра дошкільної освіти і виховання. / Сулима О.В. // В-53 Вісник Київського міжнародного університету. Серія: Педагогічні науки: 36.наук. праць – К.: КуМу, 2009.– Вип.. 13 – 361 с.– С. 298-307.